

Izvrсна osnova za unapređenje znanosti o obveznome pravu

(Marko Bevanda, *Obveznopravno uređenje u Bosni i Hercegovini*, Mostar, 2013.)

Knjiga *Obveznopravno uređenje u Bosni i Hercegovini* autora prof. dr. Marka Bevande jedno je od prvih i sustavnih djela u bosanskohercegovačkoj znanstvenoj literaturi koje se bavi problematikom razvoja bosanskohercegovačke obveznopravne povijesti, sadašnjim stanjem i mogućim pravcima razvoja obveznoga prava u Bosni i Hercegovini. Autor na sustavan i zanimljiv način analizira pravnu povijest obveznoga prava na području današnje Bosne i Hercegovine te prikazuje ciljeve, ključne izazove i vrijednosti kojima teži bosanskohercegovački obveznopravni poredak u budućnosti, što zasigurno može predstavljati važan doprinos daljnjemu teorijskom izučavanju i unapređenju znanosti obveznoga prava u Bosni i Hercegovini.

Autor definira pojam obveznoga prava i ističe važnija povijesna razdoblja razvoja obveznoga prava u Bosni i Hercegovini. Naglašava da bez naprednoga obveznog prava nema ni naprednoga pravnog poretka jedne države ni razvijenoga društva.

Pravni poredak Bosne i Hercegovine pripadao je ili je bio pod snažnim

utjecajem pravnih poredaka islamske pravne tradicije, pravnih poredaka kontinentalnoeuropskoga pravnog kruga te socijalističkoga (komunističkoga) pravnog kruga. Neprestana tranzicija, transformacija i prilagodba obveznopravnoga uređenja obilježje je razvoja obveznopravnoga poretka Bosne i Hercegovine. Autor ističe da izgradnju suvremenoga sustava pravila obveznoga prava utemeljenoga na tekovinama europske pravne tradicije i kulture danas znatno otežava činjenica postojanja i stalno rastuće političke, pravne i moralne krize u Bosni i Hercegovini. Ova je knjiga iznimno vrijedan i originalan autorski doprinos sagledavanju temeljnih obilježja i načela obveznoga prava, njegova mjesta, uloge i važnosti u pravnome poretku Bosne i Hercegovine od uključenosti Bosne i Hercegovine u Austro-Ugarsku Monarhiju (1878.) do današnjih dana.

Svako ozbiljno znanstveno, ali i praktično bavljenje bilo kojom granom pozitivnoga prava zahtijeva razumijevanje razloga koji su doveli do prihvaćanja određenih pravnih rješenja, a to je

moguće samo ako poznamo ne samo suvremeni društveni kontekst nego i povijesnu genezu pravnih instituta.

Sukladno naprijed navedenom, autor bosanskohercegovačku obvezno-pravnu povijest prati preko sljedećih razdoblja:

1. Obvezno pravo u razdoblju uključenosti Bosne i Hercegovine u Austro-Ugarsku Monarhiju. Autor analizira u prvome redu razdoblje nakon Berlinškoga ugovora iz 1878. godine kojim je Bosna i Hercegovina faktično postala dio Austro-Ugarske Monarhije, a zatim razdoblje nakon aneksije 1908. godine. Oba razdoblja karakterizira pripadnost obvezno-pravnoga poretka istovremeno dvjema pravnim tradicijama, tj. s jedne strane otomanskomu šerijatskom pravu, a s druge strane kontinentalnoeuropskomu pravu kojega donosi nova vlast. Autor stoga analizira složene odnose između primjene pravila austrijskoga Općeg građanskog zakonika i primjene pravila šerijatskoga prava (posebno zakonika Medžella) u praksi sudova.

2. Obvezno pravo u razdoblju od stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (Jugoslavije) do Drugoga svjetskog rata. Autor naglašava da je bitno obilježje pravnoga poretka Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (Jugoslavije) bio partikularizam koji je posebno bio naglašen u području građanskoga (materijalnog i procesnog) prava. Pravni partikularizam i u području obveznoga

prava, odnosno postojanje šest (različitih) pravnih poredaka, kao i šerijatsko pravo, doprinio je stvaranju pravne nesigurnosti i bio je velika smetnja općemu društvenom i gospodarskom napretku.

3. Obvezno-pravni poredak Bosne i Hercegovine u vrijeme Drugoga svjetskog rata (1941. – 1945.) karakterističan je za obvezno pravo zbog tzv. revolucionarnoga prava nastaloga u narodnooslobodilačkoj borbi i pravo Nezavisne Države Hrvatske u čiji je sastav u vrijeme Drugoga svjetskog rata ušla i BiH.

4. Razdoblje uključivanja bosanskohercegovačkoga obvezno-pravnoga poretka u socijalistički pravni krug, od 1945. do stupanja na snagu Zakona o obveznim odnosima 1978., autor analizira kroz formiranje tzv. socijalističkoga pravnoga kruga i njegovih ideoloških temelja počevši od Ustava FNRJ iz 1946. godine. Za novo društveno-političko uređenje neprihvatljiva su bila rješenja starih građanskih zakona i stoga već 1946. godine na snagu stupa Zakon o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije. Autor detaljno objašnjava djelovanje toga zakona, tj. zakonski instrumentarij koji je omogućavao da se pravna pravila bivših građanskih zakonika koja su prestala važiti kao pozitivno pravo primjenjuju na rješavanje građanskopravnih sporova. Oslanjajući se na stavove pravne

doktrine i bogatu sudsku praksu iz toga razdoblja, analizira kako je taj zakon utjecao na razvoj obveznog pravnog uređenja u Bosni i Hercegovini i naglašava da je omogućavao ili čak zahtijevao i značajnu kreativnu djelatnost sudske prakse.

5. U dijelu knjige „Obvezno pravo u razdoblju od stupanja na snagu Zakona o obveznim odnosima pa do državnopravnog osamostaljenja Bosne i Hercegovine“ autor objašnjava razloge donošenja Zakona o obveznim odnosima (ZOO) iz 1978. godine te podjelu nadležnosti između Federacije s jedne i republika i pokrajina s druge strane prema Ustavu SFRJ iz 1973. godine.

6. Autor je posvetio poglavlje knjige nastanku, razvoju, temeljnim obilježjima obveznog prava nakon državnoga osamostaljenja Bosne i Hercegovine. Navodi temeljne ustavne odredbe koje uređuju podjelu nadležnosti između Bosne i Hercegovine te Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Razvoj obveznog pravnog uređenja u tome je razdoblju obilježen nastojanjem da se s jedne strane domaće pravo uskladi s pravnom stečevinom Europske unije, a s druge da se očuva odnosno unaprijedi njegova kompatibilnost s pravnim poredcima kontinentalnoeuropskoga pravnog kruga. Autor analizira primjenu Zakona o nevažnosti pravnih propisa bivšega prava i drugih pravnih propisa bivšega prava nakon državnoga

osamostaljenja Bosne i Hercegovine. U bosanskohercegovački pravni poredak u oba entiteta preuzet je ZOO, s tim što ipak postoje određene razlike u njegovoj primjeni između Federacije i Republike Srpske, i to posebno u pogledu primjene pravnih pravila bivših građanskih zakona na one segmente koji nisu regulirani odredbama ZOO-a. Osim toga oba su entiteta izvršila određene izmjene i dopune preuzetoga ZOO-a tako da se ta dva teksta, iako polaze od istoga zakona, u nekim elementima bitno razlikuju. U ovome poglavlju autor daje i kratak pregled primjene nekih od najvažnijih načela ZOO-a u sudskoj praksi Bosne i Hercegovine. Odgovarajuća pažnja posvećena je i radu na novome Zakonu o obveznim odnosima za Bosnu i Hercegovinu te razlozima zbog kojih je taj tekst zastao u legislativnoj proceduri, odnosno neslaganjima oko podjele nadležnosti za uređenje obveznih odnosa između države Bosne i Hercegovine i dvaju entiteta. Na kraju ovoga poglavlja autor objašnjava pravne osnove obveze Bosne i Hercegovine da svoj pravni sustav, a time i obvezno pravo uređenje, uskladi s pravnom stečevinom Europske unije.

7. Autor je posvetio pozornost problematici usklađivanja i unifikacija privatnoga (obveznog) prava na razini EU-a kao i na svjetskoj razini. Prikazani su najvažniji instrumenti harmonizacija i unifikacija privatnoga prava, a posebna

je pažnja posvećena ideji izrade europskoga građanskog zakonika te uloži institucija Europske unije i akademskih krugova u procesu izjednačavanja nacionalnih privatnopravnih sustava država članica.

8. U knjizi je urađen i kratak osvrt na unificirana pravila privatnoga (trgovačkoga i ugovornoga) prava na svjetskoj razini, tzv. međunarodnoj unifikaciji privatnoga, posebno trgovačkoga ugovornog prava kao procesu koji je dijelom prethodio, a i danas ide usporedo s procesom unifikacije i usklađivanja prava na razini Europske unije. Autor je izdvojio najznačajnije i najuspješnije međunarodne konvencije iz ove oblasti, pa je tako analizirao temeljna obilježja, polje primjene i utjecaj na poslovnu praksu Konvencije Ujedinjenih naroda o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe (Bečka konvencija) koja je nastala kao rezultat rada Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko

pravo (UNCITRAL). Isto tako bavio se Načelima za međunarodne trgovačke ugovore (UNIDROIT Načela) koja je izradio Međunarodni institut za privatno pravo u Rimu, analizirao proces njihova donošenja, strukturu i polje primjene.

Zbog svega navedenog ovo je djelo iznimno korisno svim pravnicima koji se danas bave, ali još više onima koji će se i u budućnosti baviti, obveznim pravom. Vrijednost djela je i akribičnost i sistematičnost u izlaganju i uspješna organizacija rukopisa koja čitatelju omogućava da lako pronalazi podatke o traženome razdoblju i temi. Autor je u djelu obradio iznimno veliki broj znanstvenih i drugih relevantnih izvora, a svi uporabljeni izvori, uključujući i bogatu sudsku praksu, citirani su prema svim znanstvenim standardima i sukladno pravilima struke.

Miroslav Džidić
miroslavdzidic@gmail.com